

KAT – Verein für kontrollierte alternative Tierhaltungsformen e.V.

KAT-handleiding legbedrijven

Scharrel-, vrije-uitloop- en biologische houderij

Versie 2022.02

KAT – Verein für kontrollierte alternative Tierhaltungsformen e.V.

Versie 2022.02

(vervangt versie 2022.01)

Goedgekeurd per 17-05-2022

Status: geldig vanaf 01-10-2022

KAT – Verein für kontrollierte alternative Tierhaltungsformen e.V.

Konrad-Zuse-Platz 5

53227 Bonn

Duitsland

Internet

www.kat.eu

www.was-steht-auf-dem-ei.de

Belangrijke informatie:

Deze handleiding is eigendom van KAT. De handleiding is auteursrechtelijk beschermd, het geheel of gedeeltelijk reproduceren is verboden. Schending van het auteursrecht wordt vervolgd.

Deze Nederlandse vertaling is een service van KAT aan haar Nederlandstalige leden. KAT is niet aansprakelijk voor fouten of ontbrekende informatie in de vertaling. In geval van afwijkingen tussen de originele Duitse tekst en deze vertaling prevaleert de Duitse tekst.

Genderinformatie: omwille van de leesbaarheid wordt in deze handleiding de mannelijke vorm gebruikt. Een term zoals bijvoorbeeld leghennenhouder heeft zowel betrekking op vrouwen, mannen als op non-binaire personen.

Inhoudsopgave

Teil I:	Inleiding	1
1	Algemeen	1
1.1	Toepassingsgebied	1
1.2	Algemene bedrijfsgegevens	1
2	Wettelijke eisen	1
3	Algemene informatie over het KAT-certificeringsprotocol	2
4	Websites www.was-steht-auf-dem-ei.de en www.kat.eu	2
Teil II:	Eisenpakket	3
1	Algemene toestand legbedrijf (stal, opslag, inpak-/verpakkingsruimten en omgeving buiten de stallen)	3
1.1	Bouwkundige toestand stallen	3
1.2	Bouwkundige toestand voorzieningen	3
1.3	Veiligheid van gebouwen, toegangscontrole	3
1.4	Bezoekersregistratie	3
1.5	Sanitaire voorzieningen	3
1.6	Voorzieningen met afsluitbare gedeelten	3
2	Orde, reinheid en hygiëne	4
2.1	Orde en reinheid binnen en buiten de stallen	4
2.2	Opslag eieren	4
2.3	Opslag voeder	4
2.4	Ophalen eieren	4
2.5	Persoonlijke hygiëne	5
3	Verplichte etikettering	5
3.1	Stempelen van eieren	5
3.2	Etikettering transportverpakkingen en begeleidende documenten	6
4	Eisen aan voorzieningen en huisvesting	7
4.1	Initiële audit/stalmeting/bouwkundige aanpassingen	7
4.2	Groepsgrootte/ruimtelijke scheiding van koppels	10
4.3	Scharrelruimte	10
4.4	Schrikdraad	11
4.5	Zitstokken	11
4.6	Legnesten	12
4.7	Verlichting	12
4.8	Stalklimaat	12
4.9	Noodstroomvoorziening	13
5	Criteria vrije uitloop	13

5.1	Koude scharrelruimte (wintergarten)	13
5.2	Extra overdekt buitengedeelte	14
5.3	Uitloopopeningen	15
5.4	Vrije uitloop	15
5.5	Minimumafstand uitloop	17
5.6	Verplaatsen van mobiele stallen	17
6	Diergezondheid	17
6.1	Documentatiesysteem voor het beoordelen van koppels	18
6.2	Bezoek dierenarts	18
7	Voorkomen en bestrijden van dierziekten	18
7.1	Controle door dierenarts	18
7.2	Bedrijfshygiëne	19
8	Interne controle	20
8.1	Registratie van bedrijfsgegevens	20
8.2	Bezettingsdichtheid leghennen	21
8.3	Opzetten en leeghalen van stallen	22
8.4	Informatieplicht KAT	23
8.5	Crisismanagement	23
8.6	Koppel-documentatie	23
8.7	Uitvoeren van analyses	24
8.8	Herkomst en leverancier van het voeder	25
9	Databank/goederenstromen	26
9.1	Productregistraties in de databank	26
9.2	Goederenstromen	27
Teil III:	Bijlage	28
1	Verklaring van symbolen	28
2	Afkortingen	28
3	Verklaring begrippen	28
4	Van toepassing zijnde documenten	29

Overzicht van tabellen

Tab. 1: Parameters beperkende factoren	21
Tab. 2: Parameters drinkwateranalyse	24
Tab. 3: Parameters analyse veevoeder	26
Tab. 4: Verklaring begrippen	28

Overzicht van afbeeldingen

Afb. 1: Voorbeeld uitloopopeningen/toegang stal en koude scharrelruimte	9
Afb. 2: Voorbeeld stalbreedte	10
Afb. 3: Voorbeelden zitstokken	12
Afb. 4: Voorbeeld corridor/minimumafstand uitloop	17

Teil I: Inleiding

1 Algemeen

1.1 Toepassingsgebied

Deze handleiding is ontwikkeld voor de leghennenhouderij en is geldig voor alle legbedrijven en zelfmengers (gebruikers van eigen graan). Elk legbedrijf dat KAT-producten wil produceren, moet zich voor het KAT-systeem aanmelden en na geslaagde certificering een Deelnameovereenkomst tekenen. Het bedrijf is zelf verantwoordelijk voor het naleven van de KAT-eisen en voor het compleet en correct documenteren van het eigen controlesysteem.

Voor scharrelhouderijen zijn in deel II (Eisenpakket) de hoofdstukken 1 t/m 4 en 6 t/m 9 van toepassing, voor vrije-uitloophouderijen en biologische houderijen gelden de hoofdstukken 1 t/m 9.

1.2 Algemene bedrijfsgegevens

Bedrijven melden zich zelf aan voor deelname aan het systeem en stellen een bedrijfsoverzicht op dat de volgende gegevens bevat:

- ✓ Bedrijfsgegevens:
naam/adres en contactgegevens, KAT-ID,
andere registratienummers (o.a. UBN-nr.), soort bedrijf
- ✓ Toepassingsgebied van de KAT-certificering:
aantal KAT-stallen en benaming van de stal, eicode, capaciteit per stal, naam
fabrikant en modelnaam van de stalinrichting
- ✓ andere bedrijfsonderdelen op hetzelfde terrein

Deze basisgegevens worden in de KAT-databank opgeslagen. Iedere wijziging moet onmiddellijk aan de systeembeheerder (KAT) worden doorgegeven.

→ Online-aanmelding: <https://anmeldung.kat.eu>

 FB-A-01: formulier Bedrijfsbeschrijving

2 Wettelijke eisen

Van toepassing zijn de voorschriften van het Tierschutzgesetz (Duitse dierenbeschermingswet) en de minimumeisen zoals vastgelegd in de Verordening betreffende handelsnormen voor eieren, Verordening (EG) 589/2008, Verordening (EU) 1308/2013, richtlijn 1999/74/EG, de Tierschutznutztierhaltungsverordnung (Duitse verordening betreffende dierenbescherming en het houden van nutsdieren) inclusief de aanwijzingen inzake de uitvoering van de verordening, de Registratierichtlijn 2002/4/EG, alsmede de strengste nationale eisen voor het houden van leghennen. Daarnaast zijn de regelingen en definities van toepassing zoals vermeld in de bijlage bij deze handleiding.

Voor de biologische productie van eieren gelden de minimumeisen zoals vastgelegd in Verordening (EG) 848/2018 van de Raad betreffende ecologische/biologische productie en het kenmerken van ecologische/biologische producten, alsmede de strengste nationale eisen voor het houden van leghennen.

Wijzigingen en actualiseringen van de huisvestingscriteria zijn tevens van toepassing op de afgesloten deelnameovereenkomst.

3 Algemene informatie over het KAT-certificeringsprotocol

Het KAT-lid geeft de opdracht voor de eerste certificering dan wel de jaarlijkse certificeringsaudit (*Zertifizierungsaudit*) aan een certificatieinstelling uit de lijst met door KAT toegelaten instellingen. Daarnaast heeft KAT als systeembeheerder het recht om in bepaalde tijdsintervallen controleaudits (*Verifizierungsaudit*) of audits ter plaatse (*Spotaudit*) uit te voeren. Deze dienen als aanvullende beoordeling van het naleven van de KAT-eisen door de bedrijven. Controleaudits worden in principe niet aangekondigd. Bij elke controle moet toegang tot de te inspecteren bedrijfsonderdelen worden verleend. Bij bedrijven met vrije-uitloophouderij vinden bovendien in het kader van controleaudits en audits ter plaatse aanvullende niet-aangekondigde controles van de vrije uitloop plaats.

Bij de eerste certificering dan wel de jaarlijkse certificeringsaudit wordt aan de hand van de KAT-checklist Legbedrijven en de beoordelingscriteria gecontroleerd of het bedrijf voor een KAT-certificaat in aanmerking komt. De audit is geslaagd en het KAT-certificaat wordt verstrekt, als aan ten minste 75% van de criteria is voldaan en geen K.O.-beoordeling is gegeven. Het KAT-certificaat is geldig vanaf de datum van uitgifte tot het einde van het daaropvolgende kalenderjaar. Wanneer een bedrijf niet in aanmerking komt voor certificering, wordt het bestaande certificaat automatisch opgeschort of ingetrokken. Bij opschorting vindt een hernieuwde audit plaats, waarbij wordt gecontroleerd of de vastgelegde tekortkomingen zijn hersteld. Slaagt het bedrijf niet voor de hernieuwde audit, dan wordt het opgeschorte certificaat onmiddellijk ingetrokken. Na intrekking van een certificaat moet de bedrijfsvestiging opnieuw volledig worden gecertificeerd. Opschorting of intrekking van het certificaat leidt automatisch tot een tijdelijk verbod op het verkopen van producten met het KAT-logo.

Tijdens de controles worden digitale foto's genomen. Deze zijn uitsluitend bestemd voor het auditrapport en worden niet gepubliceerd.

KAT heeft een map samengesteld met formulieren die de documentatie vereenvoudigen. Leghennenhouders kunnen deze map bestellen bij het KAT-secretariaat of downloaden in het besloten gedeelte van de KAT-website www.kat.eu.

- *KAT-certificeringsprotocol*
- *KAT-checklist Legbedrijven*
- *Lijst toegelaten KAT-certificatieinstellingen*

4 Websites www.was-steht-auf-dem-ei.de en www.kat.eu

Om meer transparantie te creëren, heeft KAT op de website www.was-steht-auf-dem-ei.de een speciale service ingericht. Door het invoeren van het op het ei geprinte nummer (eicode) kunnen consumenten naam en plaats van het legbedrijf en foto's van de stal en de kippen bekijken. Er is ook een app voor smartphones.

Meer informatie over het KAT-systeem is te vinden op de website www.kat.eu. Iedere deelnemer aan het KAT-systeem heeft na registratie toegang tot het besloten gedeelte van de website, waar hij relevante documenten (o.a. circulaire, formulieren, deelnemerslijsten) kan downloaden.

Teil II: Eisenpaket

1 Algemene toestand legbedrijf (stal, opslag, inpak-/verpakkingsruimten en omgeving buiten de stallen)

1.1 Bouwkundige toestand stallen

Het stalgebouw, de deuren en poorten zijn in goede bouwkundige staat.

1.2 Bouwkundige toestand voorzieningen

De voorzieningen zijn in een goede bouwkundige en functionerende toestand en zo ontworpen, geconstrueerd en afgewerkt dat de dieren zo min mogelijk risico op verwondingen lopen. Voergoten en drinksystemen zijn zo geconstrueerd dat deze gemakkelijk gereinigd en gedesinfecteerd kunnen worden en contaminatie door bijv. uitwerpselen wordt voorkomen.

1.3 Veiligheid van gebouwen, toegangscontrole

De toegang tot de stallen moet gecontroleerd kunnen worden. De buitendeuren en -poorten van de stallen zijn zo geconstrueerd, dat onbevoegden niet onbemerkt binnen kunnen dringen.

1.4 Bezoekersregistratie

Bezoekers en externe dienstverleners worden op het moment van toegang in een bezoekersregister geregistreerd. Dit register wordt ten minste een jaar bewaard en op verzoek overgelegd.

 FB-A14: formulier Bezoekersregister

1.5 Sanitaire voorzieningen

Het legbedrijf beschikt over sanitaire voorzieningen, die zijn afgestemd op het aantal medewerkers. Als het woonhuis direct naast het legbedrijf ligt en medewerkers gebruik kunnen maken van de sanitaire voorzieningen in het woonhuis, kan dit bij kleine bedrijven worden geaccepteerd.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen: er zijn sanitaire voorzieningen beschikbaar in de buurt van de eieropslag/verzamelruimte op het bedrijfsterrein.

1.6 Voorzieningen met afsluitbare gedeelten

Bij de Big Dutchman Natura 60/70-volière moeten leghennenhouders – uiterlijk na de gewenningsfase – de roosters volledig verwijderen of verzegelen.

De verzegeling is zodanig aangebracht, dat automatisch afsluiten van de volière niet meer mogelijk is. Wanneer de leghennen in duidelijk gemotiveerde en gedocumenteerde gevallen in de volière verblijven, dient dit onmiddellijk schriftelijk te worden gemeld bij het KAT-secretariaat onder vermelding van het zegelnummer. Na beëindiging van de maatregelen moet het gedeelte opnieuw worden verzegeld.

Bij stallen die zijn voorzien van de Salmet HighRise 1-volière moeten de kleppen van de luiken in de vloer uiterlijk na de gewenningsfase volledig worden verwijderd, zodat de leghennen altijd toegang tot het scharrelgedeelte hebben.

Informatie: Sinds 20 juni 2018 is de Big Dutchman Natura 60/70-volière en sinds 11 maart 2019 is de Natura 60-/70-volière niet meer toegestaan voor nieuwe leden, na verbouwingen en na renovaties.

- VA-LB-01: procesinstructie Verzegeling
- FB-LB 11: formulier Melding afzetting strooiselgedeelte

2 Orde, reinheid en hygiëne

2.1 Orde en reinheid binnen en buiten de stallen

- 2.1.1 Het gedeelte rond de eiertransportbanden/raaptafels en de farmpacker zijn schoon en in hygiënisch onberispelijke toestand.
- 2.1.2 Afval, vuil, buitensporig veel stof, spinnenwebben of dode vliegen worden regelmatig of indien nodig verwijderd. Verder worden de farmpacker en het gedeelte rond de eiertransportbanden/raaptafels minstens een keer per week grondig gereinigd. Deze wekelijkse reiniging wordt gedocumenteerd.

 Documentatie

- 2.1.3 Eierresten worden in afgedekte bakken verzameld en dagelijks uit het gedeelte rond de eiertransportbanden/raaptafels verwijderd.
- 2.1.4 Het legbedrijf maakt in zijn geheel een schone en opgeruimde indruk. Het bedrijfsterrein is in een onberispelijke, verzorgde en opgeruimde staat.

2.2 Opslag eieren

- 2.2.1 De eieren worden buiten bereik van de dieren opgeslagen in een aparte ruimte die uitsluitend bestemd is voor de opslag van ongesorteerde rauwe eieren. De plek is schoon, in onberispelijke bouwkundige staat en vrij van niet-levensmiddelen.
- 2.2.2 De eieren worden onmiddellijk na het leggen schoon, droog en vrij van vreemde geuren opgeslagen en beschermd tegen schokken, zonnestraling en andere weersinvloeden.
- 2.2.3 Het verpakkingsmateriaal voor de eieren wordt schoon, droog en beschermd tegen weersinvloeden binnen het bedrijfsgebouw opgeslagen. Het materiaal is zodanig opgeslagen, dat contaminatie met ongewenste stoffen wordt voorkomen.

2.3 Opslag voeder

- 2.3.1 Voedersilo's en opslagbakken zijn schoon. Verontreiniging, in het bijzonder met chemische, fysicaïsche (b.v. glasscherven) en microbiële stoffen (b.v. schimmel), wordt te allen tijde voorkomen. Materiaal en verf van opslagbakken zijn geschikt voor voeder. Elk bedrijf legt zelf de frequentie en manier van reiniging vast
- 2.3.2 Vlakke opslagruimten voor de opslag van voeder worden schoon en droog gehouden. De opslagruimten worden regelmatig schoongemaakt, in ieder geval voordat ze opnieuw worden gevuld. De opslag van voeder gebeurt gescheiden van chemicaliën en andere stoffen die verboden zijn voor diervoeding. De voederopslag is geïntegreerd in het systeem voor het voorkomen en bestrijden van ongedierte.

2.4 Ophalen eieren

- 2.4.1 De eieren worden ten minste een keer per week opgehaald.

2.5 Persoonlijke hygiëne

2.5.1 Externe personen vormen een risico voor de hygiëne. Ze worden dan ook alleen toegelaten tot de stallen en voorzieningen als dit strikt noodzakelijk is.

Bij het betreden van de stallen zijn bedrijfskleding of geschikte wegwerpkleding verplicht. Personen van buiten het bedrijf mogen de stal of andere verblijfsruimten van de dieren alleen betreden na afspraak met de bedrijfsleider.

2.5.2 Een hygiënesluis is voor alle bedrijven verplicht. Afhankelijk van de omgevingsfactoren moet de sluis daar worden geplaatst, waar hij het meest zinvol is met het oog op de gezondheid van de dieren en het bestrijden van ziekten en ongedierte, bijvoorbeeld bij de ingang van het stalcomplex. In de hygiënesluis worden de schoenen gewisseld.

Hygiënesluizen moeten voldoen aan de volgende eisen:

- Duidelijke scheiding van een zwart en een wit gedeelte: straatkleding wordt in het zwarte, stalkleding in het witte gedeelte bewaard.
- Het zwarte en witte gedeelte kunnen door een houten bank of een muurtje van elkaar worden gescheiden. Het materiaal heeft een glad en afwasbaar oppervlak.
- De stal mag alleen door de hygiënesluis worden betreden en verlaten.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen:

Bij aanschaf **na 1 juni 2022** moeten ze eveneens over een hygiënesluis beschikken. Bestaande mobiele stallen zonder hygiënesluis moeten **uiterlijk per 31 december 2024** over een hygiënesluis beschikken. Tot het zover is, moeten voor het betreden van de stal in ieder geval de schoenen worden gewisseld.

2.5.3 In elke stalvoorraimte of hygiënesluis zijn minimaal een wasbak met water, zeep en papieren handdoeken aanwezig. Voor en na het betreden van de stallen alsmede voor en na het sorteren van de eieren moet iedereen zijn handen wassen. Aangeraden wordt om na het wassen en afdrogen van de handen een desinfectiemiddel te gebruiken.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen:

Bij aanschaf na 1 juni 2022 moeten ze eveneens over een mogelijkheid beschikken om de handen te wassen.

2.5.4 Het bedrijf heeft passende hygiënevoorschriften opgesteld. Deze zijn aangebracht op een goed zichtbare plaats en bij alle medewerkers bekend.

3 Verplichte etikettering

3.1 Stempelen van eieren

3.1.1 **[K.O.]** Het is verplicht om de eicode (huisvestingssysteem/land/nummer) aan te brengen op het legbedrijf of in een ruimte die direct aansluit op de stal. De naam van de fabrikant van de stempelapparatuur wordt in het controlerapport vermeld.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen: het is niet verplicht op de eieren te stempelen in een ruimte die aansluit op de stal wanneer de stallen onderdeel zijn van één KAT-ID, in de stallen slechts één huisvestingsvorm plaatsvindt en er geen producten van andere bedrijven worden gekocht. In dergelijke gevallen kunnen de eieren uit alle stallen op een centrale plaats op het bedrijfsterrein worden gestempeld.

3.1.2 De gebruikte inkt voldoet aan de wettelijke eisen. Stempelapparatuur mag derhalve uitsluitend worden gevuld met inkt die geschikt is voor levensmiddelen.

 Conformiteitsverklaring stempelinkt

3.1.3 De code is duidelijk zicht- en leesbaar en minstens 2 mm hoog.

De eicode is niet verplicht wanneer het om technische redenen niet mogelijk is om gebarsten of vuile eieren te stempelen. Bij de controle is een tolerantiegrens van 20% toegestaan voor eieren met onleesbare stempels.

3.1.4 **[K.O.] Uitval van de stempelapparatuur moet onmiddellijk worden doorgegeven aan KAT.** Het reparatie- en onderhoudsbewijs moet tijdig achteraf worden ingediend. Verder wordt de transportverpakking van de ongestempelde eieren geëtiketteerd met het opschrift 'uitval stempelapparatuur/ongestempelde eieren/eicode' als informatie voor het pakstation.

 FB-LB-06: formulier Etikettering transportverpakking bij uitval stempelapparatuur

3.2 Etikettering transportverpakkingen en begeleidende documenten

3.2.1 Op transportverpakkingen worden ten minste de volgende gegevens aangebracht:

- naam en adres van de producent
- eicode
- aantal en/of gewicht van de eieren
- legdag of legperiode
- verzenddatum

Bij eieren van klasse B moet dit eveneens worden vermeld op de transportverpakking.

3.2.2 In de begeleidende documenten (afhaalbonnen, leverbonnen) komen ten minste de volgende gegevens voor:

- naam en adres van de producent
- naam en adres van de ontvanger
- eicode
- aantal eieren – uitgesplitst in huisvestingssysteem, legdatum of legperiode
- verzenddatum

Bij eieren van klasse B moet dit eveneens worden vermeld op de leverbonnen. Een kopie van elke leverbon blijft op het legbedrijf, het origineel gaat naar het pakstation.

3.2.3 Op de transportverpakking en de begeleidende documenten van KAT-producten moet de volgende informatie staan:

'KAT-producten' met aantal eieren en huisvestingssysteem

4 Eisen aan voorzieningen en huisvesting

4.1 Initiële audit/stalmeting/bouwkundige aanpassingen

Bij initiële audits of na bouwkundige aanpassingen van stallen worden de stalgegevens . Dit gebeurt aan de hand van de eisen zoals vermeld in de hoofdstukken 4.1.1 t/m 4.1.8.

Opmerking: in hoofdstuk 4.1 zijn alle eisen opgenomen die alleen bij initiële audits/verbouwingen of stalmetingen worden gecontroleerd. De in hoofdstuk 4.1 opgenomen eisen worden bij elke audit nogmaals gecontroleerd op eventuele wijzigingen. Hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden, dan worden de eisen in de checklist met n.v.t. (niet van toepassing) beoordeeld.

4.1.1 Bruikbare oppervlakte

Oppervlakte die de dieren tijdens de hele lichtperiode ter beschikking staat (behalve nestoppervlakten) en oppervlakten met een breedte van minimaal 30 cm, een vrije hoogte van minimaal 45 cm en een helling van maximaal 14%, waar de dieren een stevige grip hebben en uitwerpselen op een mestband belanden. Inbegrepen zijn de oppervlakten onder de voer- en drinkvoorzieningen en zit- en aanliegstokken, waar de leghennen overheen of onderdoor kunnen lopen.

4.1.1.1 **[K.O.]** Bij de berekening van de volledig bruikbare oppervlakte worden uitsluitend oppervlakten meegerekend die voldoen aan de definitie 'Bruikbare oppervlakte' (→ 4.1.1).

Informatie: Legnesten maken geen deel uit van de bruikbare oppervlakte. Wanneer legnesten delen van de bruikbare oppervlakte of de bruikbare stalvloeroppervlakte bedekken, moet de door de nesten ingenomen oppervlakte worden afgetrokken van de bruikbare oppervlakte resp. de bruikbare stalvloeroppervlakte.

4.1.1.2 **[K.O.]** Bruikbare oppervlakten die inherent zijn aan de stalinrichting, zoals afdekplaten van eiertransportbanden, worden alleen tot de bruikbare oppervlakte gerekend als ze de leghennen een zekere houvast bieden, goed begaanbaar en slipvrij zijn. Direct aansluitende, niet-geperforeerde oppervlakten kunnen – gemeten vanaf de buitenste rand van de mestband – onder de volgende voorwaarden worden meegerekend:

- ✓ Ze zijn maximaal 20 cm breed.
- ✓ Ze hebben een hoogteverschil van maximaal 15 cm tot aan de direct aansluitende, geperforeerde oppervlakte.
- ✓ De uitwerpselen belanden (b.v. door een zachte afschuining van de oppervlakte naar de mestband) op de mestband en het hoogteverschil is zo gevormd dat de leghennen niet in de spleet verstrikt kunnen raken.

Informatie: Bij systemen met meerdere niveaus waarbij een niveau volledig uit legnesten bestaat, wordt dit niveau niet bij het aantal niveaus meegeteld. De totale oppervlakte van de niveaus bedraagt niet meer dan de bruikbare stalvloeroppervlakte.

4.1.1.3 **[K.O.]** Bij volières die bestaan uit meerdere etages kunnen de dieren in de hele stal altijd gebruik maken van alle beschikbare niveaus. Als niveau geldt een begaanbare oppervlakte die tot de bruikbare oppervlakte wordt gerekend conform de definitie in hoofdstuk 4.1.1. De niveaus kunnen als bijkomende bruikbare oppervlakte worden geteld als ze zo zijn gevormd dat er geen uitwerpselen op de eronder liggende niveaus kunnen vallen.

Er worden maximaal drie boven elkaar liggende niveaus tot de bruikbare oppervlakte gerekend, waarbij de vloer het eerste niveau is. Voorzieningen als voersystemen of zitstokken, die op een eventueel vierde niveau zijn aangebracht, worden meegeteld. De bruikbare oppervlakte van het vierde niveau wordt echter niet meegerekend. Bij volières waar dieren niet onder het onderste niveau door kunnen lopen, wordt het onderste niveau als 'vloer' beschouwd en meegerekend met de bruikbare stalvloeroppervlakte, maar niet met de bijkomende bruikbare oppervlakte.

4.1.1.4 **[K.O.]** Elke dier heeft de beschikking over een scharrelruimte van ten minste 250 cm² en de totale scharrelruimte bedraagt ten minste 1/3 van de bruikbare stalvloeroppervlakte.

4.1.2 Zitstokken

4.1.2.1 **[K.O.]** De zitstokken zijn in totaal zo lang dat alle dieren er gelijktijdig op kunnen zitten, waarbij wordt uitgegaan van ten minste 15 cm per dier in de scharrel- en vrije-uitloophouderij en ten minste 18 cm per dier in de biologische houderij.

4.1.2.2 **[K.O.]** Loodrecht boven de zitstokken die door de leghennen 'aangevloegen' worden, is ten minste 45 cm vrije hoogte beschikbaar. Loodrecht boven de zitstokken die door de leghennen 'beklommen' worden, is een vrije hoogte van ten minste 20 cm, beter 30 cm, beschikbaar. Het aandeel van deze zitstokken mag niet meer dan 50% van het totale aantal zitstokken zijn. Als zitstokken op verschillende hoogten ten opzichte van elkaar zijn geplaatst, moet de diagonale afstand ten minste 20 cm, beter 30 cm, zijn.

4.1.3 Voeder- en drinkvoorzieningen

4.1.3.1 **[K.O.]** Bij langwerpige voerbakken bedraagt de lengte van de voor leghennen toegankelijke kant ten minste 10 cm per hen, bij ronde voerbakken ten minste 4 cm per hen.

4.1.3.2 **[K.O.]** Bij watervoorziening via nippels, cups of bekers is per 10 dieren ten minste een drinkvoorziening bereikbaar. Bij ronde drinkbakken bedraagt de lengte van de voor dieren toegankelijke kant ten minste 1 cm per dier. De drinkvoorzieningen zijn voor de leghennen optimaal bereikbaar, van waterdicht materiaal en zo aangebracht, dat lekken of druppelen is uitgesloten.

Informatie: Beker- en cup-drinkvoorzieningen zijn geen ronde drinkbakken en worden beschouwd als nippel-drinkvoorziening.

4.1.4 Legnesten

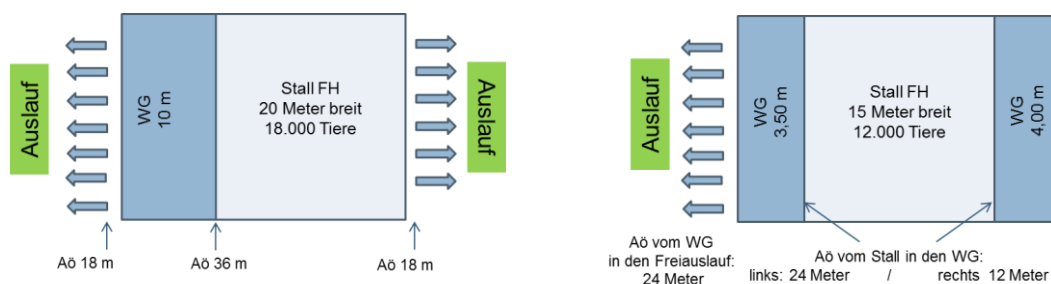
Elk dier moet ongestoord eieren kunnen leggen. De legnesten bevinden zich daarom volledig in pandig en beschikken over een functionerende verduisteringsmogelijkheid.

4.1.4.1 **[K.O.]** De leghennen beschikken over individuele legnesten (1 legnest per 7 leghennen) of groepsnesten (120 leghennen per m² bij scharrel- en vrije-uitloophouderij en 83,3 leghennen per m² bij biologische houderij). Tijdens het leggen van eieren moeten de dieren dagelijks onbeperkt toegang hebben tot deze legnesten. Individuele legnesten zijn ten minste 35 cm x 25 cm groot; de minimumdiepte voor groepsnesten bedraagt 30 cm. Het nestoppervlak is het vrij toegankelijke, onbeperkt bruikbare oppervlak van het nest (horizontaal gemeten over het vloeroppervlak).

4.1.5 Uitloopopeningen

Aantal en grootte van de uitloopopeningen voldoen aan de wettelijke voorwaarden.

- 4.1.5.1 **[K.O.]** De uitloopopeningen naar de koude scharrelruimte en de vrije uitloop zijn ten minste 35 cm hoog en 40 cm breed, gelijkvloers, gelijkmatig over de gehele buitenwanden verdeeld en niet boven elkaar aangebracht. Stallen met meerdere vloerniveaus en verhoogde uitloopopeningen van ten minste 30 cm hoog zijn voorzien van passende loopplanken. De loopplanken zijn aan iedere uitloopopening aangebracht over de volledige breedte van de opening.
- 4.1.5.2 **[K.O.]** Voor de toegang naar de koude scharrelruimte is bij scharrel- en vrije-uitloophouderij per 1000 dieren ten minste 2 m uitloopopening beschikbaar, bij biologische houderij is per 100 m² volledig bruikbare oppervlakte ten minste 2 m uitloopopening beschikbaar.
Het aantal strekkende meter uitloopopening, gemeten van de stal naar de koude scharrelruimte, is toereikend voor het aantal dieren in de stal (op de dag van opzet). Dit geldt ook voor stallen met tweezijdige uitloop en een koude scharrelruimte aan een zijde van de stal.

Afb.1: Voorbeeld uitloopopeningen/toegang stal en koude scharrelruimte

- 4.1.5.3 **[K.O.]** Voor de toegang naar de vrije uitloop is bij vrije-uitloophouderij per 1000 dieren ten minste 2 m uitloopopening beschikbaar. Bij biologische houderij wordt de lengte van de uitloopopeningen berekend aan de hand van de volledig bruikbare oppervlakte voor het aantal dieren – per 100 m² volledig bruikbare oppervlakte is 4 m uitloopopening beschikbaar. Dit komt overeen met 6,66 m per 1000 dieren.

Voorbeeld: Bij een volledig bruikbare oppervlakte van 500 m² hebben de beschikbare uitloopopeningen een gezamenlijke lengte van ten minste 20 m.

4.1.6 Lichtopeningen

Er bestaat de mogelijkheid om bij KAT een uitzonderingsvergunning aan te vragen voor stalgebouwen voor leghennen, die voor 13 maart 2002 in gebruik zijn genomen en niet over voldoende lichtopeningen beschikken. Hiervoor is een verklaring nodig, bijvoorbeeld een rapport van een bouwadviesbureau, dat achteraf inbouwen van lichtopeningen niet mogelijk is.

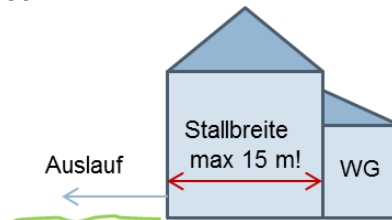
- 4.1.6.1 **[K.O.]** De inval van natuurlijk daglicht is verplicht. De lichtopeningen in de stal komen overeen met ten minste 3% van de bruikbare stalvloeroppervlakte. Dit geldt ook als de koude scharrelruimte tot de bruikbare stalvloeroppervlakte wordt gerekend. In dat geval worden zowel de oppervlakte van de warme stal als van de koude scharrelruimte meegeteld bij het berekenen van de lichtopeningen.

Het licht komt gelijkmatig door de lichtopeningen naar binnen. Ventilatiekleppen en uitloopopeningen worden alleen als lichtopening meegeteld als ze van lichtdoorlatend materiaal zijn.

- 4.1.6.2 **[K.O.]** Bij nieuwbouwstallen mag vanaf 1 juni 2005 bij zijvensters de diepte van de ruimte niet meer bedragen dan 12 m. Is de ruimte meer dan 12 m diep, dan moeten er aan beide zijkanten lichtopeningen voorhanden of passende lichtopeningen (b.v. lichtbanden in het dak) aangebracht zijn die een gelijkmatige verdeling van het licht waarborgen.

4.1.7 Breedte van de stal

- 4.1.7.1 **[K.O.]** Stallen waarbij slechts aan één zijkant uitloopopeningen zijn aangebracht, mogen niet breder zijn dan 15 m. Dit geldt ook, wanneer zich aan de tweede zijkant slechts een koude scharrelruimte bevindt die geen toegang biedt tot de vrije uitloop. Bij toegang naar de vrije uitloop van twee kanten geldt voor nieuwe leden en nieuwbouwstallen sinds 1 januari 2017 een maximale stalbreedte van 30 m.

Afb.2: Voorbeeld stalbreedte

4.1.8 Risicoanalyse dioxine/pcb

Dioxine en pcb zijn tegenwoordig overal aanwezig. Ze kunnen in de bodem in diverse concentraties worden aangetoond, afhankelijk van onder meer de nabijheid van steden of voormalige industriegebieden. De meeste van deze verbindingen zijn bijzonder stabiel, waardoor ze in de bodem slechts zeer langzaam worden afgebroken en tientallen jaren in het milieu aanwezig blijven.

- 4.1.8.1 In alle legbedrijven met vrije uitloop wordt bij de initiële audit een inventarisatie/risicoanalyse van mogelijke risico's op contaminatie met dioxine/pcb gemaakt, om de besmetting tot een minimum te beperken. Bij elke verbouwing of bij veranderde omstandigheden op de locatie wordt deze inventarisatie/risicoanalyse herhaald.

Informatie: Bij risicofactoren in de omgeving van het bedrijf of bij gebruik van risicodragende materialen/verf wordt aanbevolen om monsters van eieren te laten onderzoeken op besmetting met dioxine en pcb en een gedetailleerde bedrijfsanalyse door een expert te laten uitvoeren.

 FB-LB-15: formulier Risicoanalyse dioxine/pcb

 KAT-informatiebrochure 'Pcb en dioxine in eieren' incl. bijlage 1 bij de informatiebrochure: vragenlijst t.b.v. bedrijfsanalyse

4.2 **Groepsgrootte/ruimtelijke scheiding van koppels**

- 4.2.1 **[K.O.]** Alle stallen inclusief de koude scharrelruimten – en bij de biologische houderij de vrije uitloop – zijn zodanig ingedeeld dat de groepsgrootte bij scharrel- en vrije-uitloophouderij niet meer bedraagt dan 6000 dieren en bij biologische houderij maximaal 3000 dieren.

Bij de biologische houderij is ook de vrije uitloop met omheiningen zo ingedeeld dat elk gedeelte plaats biedt aan maximaal 3000 dieren.

- 4.2.2 De omheiningen zijn zodanig geconstrueerd dat de verschillende koppels niet in elkaars gedeelte kunnen komen. Eventueel aanwezige deuren in de omheiningen blijven gesloten.

4.3 **Scharrelruimte**

Onder scharrelruimte wordt verstaan het gedeelte van de stal dat beschikt over een vlakke verharde vloer die over het gehele oppervlak bedekt is met los materiaal waarin de kippen vrij kunnen rondscharrelen en een stofbad kunnen nemen.

- 4.3.1 **[K.O.]** Uiterlijk drie weken na opzet in de stal, rekening houdend met een zekere gewenningsfase, mogen de koppels naar het strooiselgedeelte/de scharrelruimte. De datum waarop de dieren voor het eerst onbeperkt toegang krijgen tot de scharrelruimte, wordt gedocumenteerd en/of op de legkalender genoteerd.

Bij gebruik van de scharrelruimte is het volgende in acht te nemen:

- ✓ Als een gedeelte van de stal uitsluitend gebruikt wordt als scharrelruimte (→ 4.1.1.4) en niet behoort tot de bruikbare oppervlakte of de bruikbare stalvloeroppervlakte, dan kunnen de dieren hierover ten minste twee derde van de lichtperiode beschikken.
- ✓ Behoort de scharrelruimte tot de bruikbare oppervlakte, maar niet tot de bruikbare stalvloeroppervlakte, dan kunnen de dieren hierover gedurende de hele lichtperiode beschikken.
- ✓ Behoort de scharrelruimte tot de bruikbare stalvloeroppervlakte, dan kunnen de dieren hierover vrij beschikken.

De **scharrelruimte** bevindt zich slechts op het onderste niveau.

 Documentatie toegang tot scharrelruimte

- 4.3.2 De gehele oppervlakte is steeds bedekt met geschikt strooisel, oftewel droog materiaal met een losse structuur zoals gehakte snippers, strohaksel, houtsnippers, krullen of zand. Zodra het strooisel door de dieren is verbruikt of door vocht aan elkaar plakt, moet vers materiaal worden aangebracht of het strooisel worden vervangen. De vloer is verhard en in hygiënisch onberispelijke staat.

- 4.3.3 **[K.O.]** Scharrelruimten buiten: koude scharrelruimten of andere scharrelruimten buiten die direct aansluiten op de stal en voor alle dieren gemakkelijk en altijd toegankelijk zijn, en die bovendien overdekt zijn en beschikken over een verharde vloer, kunnen als scharrelruimte worden erkend, indien de leghennen toegang hebben conform de bepalingen van hoofdstuk 4.3.1. Bij stallen met verschillende vloerniveaus tussen stal en scharrelruimte zijn vanaf een hoogte van 30 cm passende loopplanken beschikbaar conform de bepalingen van hoofdstuk 4.1.5.1. De loopplanken zijn aan iedere uitloopopening aangebracht over de volledige breedte van de opening.

4.4 Schrikdraad

- 4.4.1 **[K.O.]** Leghennen mogen nergens direct worden blootgesteld aan stroom.

- 4.4.2 Daarnaast mogen er geen andere voorzieningen aanwezig zijn, die gemakkelijk aan een stroombron kunnen worden aangesloten en als schrikdraad kunnen fungeren. Wanneer schrikdraad ter afschrikking wordt gebruikt op voer- en drinksystemen, mogen voor de bevestiging geen isolatoren worden gebruikt.

4.5 Zitstokken

- 4.5.1 **[K.O.]** Ten minste 50% van de zitstokken is op verschillende hoogtes aangebracht. Zitstokken worden beschouwd als verhoogd indien ze ten minste 25 cm boven het volgende niveau zijn geplaatst.

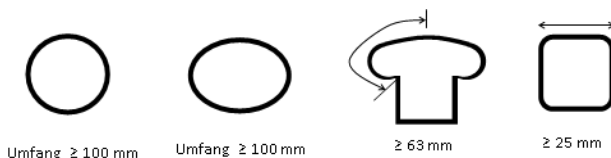
- 4.5.2 Geïntegreerde zitstokken zijn ten minste 2 cm hoog in vergelijking met het niveau waarin ze geïntegreerd zijn.

- 4.5.3 Zitstokken zijn gemaakt van antislipmateriaal en zodanig uitgevoerd dat er geen verwondingen aan de voetzolen kunnen ontstaan. Voor een fysiologische rusttoestand is het belangrijk dat de tenen de stok kunnen omvatten en houvast kunnen vinden. De zitstokken moeten volledig steun bieden aan de voetzolen.

Er zijn uitsluitend zitstokken toegestaan die voldoen aan de volgende criteria: bij ronde of ovale zitstokken bedraagt de omvang ten minste 100 mm en de diameter 32 mm. Bij

paddenstoelvormige zitstokken is het segment tussen het hoogste en het laagste te omvattende punt van de stok ten minste 63 mm lang (zie voorbeeld). Hoekige zitstokken hebben afgeronde kanten en een opstapbreedte van minimaal 25 mm.

Afb.3: Voorbeelden zitstokken

- 4.5.4 De zitstokken zijn voor de dieren goed bereikbaar en niet aangebracht boven het strooiselgedeelte/de scharrelruimte.

4.6 Legnesten

- 4.6.1 **[K.O.]** De nestbodem is van zacht en flexibel materiaal en is minstens 0,5 cm hoog. Draadgaas – ook met kunststof omhulling – is niet toegestaan.

- 4.6.2 Alle legnesten bevinden zich volledig inpandig en beschikken over een functionerende verduisteringsmogelijkheid.

4.7 Verlichting

- 4.7.1 **[K.O.]** De inval van natuurlijk daglicht is verplicht, tenzij er een uitzonderingsvergunning verleend is (→ 4.1.6).

- 4.7.2 **[K.O.]** Direct zonlicht moet worden vermeden. Een permanente verduistering van de lichtopeningen (b.v. door verf of gekleurde folie) of gebruik van monochromatisch licht is alleen toegestaan in uitzonderingsgevallen met (schriftelijke) veterinaire verklaring.

 Veterinaire verklaring

- 4.7.3 Bij kunstmatige verlichting wordt gezorgd voor een gelijkmatige lichtverdeling in het activiteitengedeelte van de stal. De nestgedeelten zijn verduisterd.

Informatie: Gebouwen zijn zodanig verlicht dat dieren elkaar duidelijk kunnen zien en verzorgers de dieren in ogenschouw kunnen nemen. Als vuistregel voor voldoende lichtintensiteit geldt, dat een mens bij deze lichtintensiteit (na een gewenningsfase) zonder inspanning een krant kan lezen.

- 4.7.4 De lichtperiode bedraagt minimaal 8 en maximaal 16 uur per dag. Er is een ononderbroken duisternisperiode van ten minste 8 uur per dag. Voorafgaand aan de duisternisperiode wordt een periode van halfduister in acht genomen. Het lichtschema wordt gedocumenteerd.

 Documentatie lichtschema

4.8 Stalklimaat

- 4.8.1 Het klimaat in de stal is aangepast aan de gezondheid, de bezettingsdichtheid en de leeftijd van de leghennen (ventilatiesysteem, omgevingstemperatuur). De temperatuur wordt regelmatig gecontroleerd en gedocumenteerd.

 Bewijs/documentatie

4.9 Noodstroomvoorziening

- 4.9.1 Bedraagt het aantal dieren per stal meer dan 6000 (scharrelhouderij) of meer dan 8000 (vrije-uitloophouderij en biologische houderij), dan moet een geschikt noodaggregaat aanwezig zijn om de verzorging van de dieren bij stroomuitval te waarborgen. Het is niet toegestaan om slechts één noodaggregaat te hebben voor meerdere aparte bedrijfslocaties. In plaats van een noodaggregaat zijn ook alternatieve noodstroomvoorzieningen acceptabel die de verzorging van de dieren garanderen.

Het noodaggregaat wordt regelmatig (ten minste elk half jaar) op functionaliteit getest. Deze functietests worden gedocumenteerd.

 FB-LB-18: functietests noodaggregaat

5 Criteria vrije uitloop

Voor leghennen in de vrije-uitloophouderij en de biologische houderij gelden, behalve de huisvestingscriteria uit hoofdstuk 4, aanvullend de volgende uitloopcriteria.

5.1 Koude scharrelruimte (wintergarten)

De koude scharrelruimte is een gedeelte van de stal dat beschermd is tegen weersinvloeden, beschikt over een vloestofdichte verharde vloer, niet onderhevig is aan het klimaatbeheersingssysteem in de stal, licht- en luchtdoorlatend is, door een vaste muur ruimtelijk gescheiden is van het stalgebouw, direct toegankelijk is voor de leghennen en dat is voorzien van strooisel.

Informatie: Een koude scharrelruimte (wintergarten) is sinds 1 juni 2006 verplicht voor nieuwe leden en nieuwbouwstallen in de vrije-uitloophouderij en sinds 1 augustus 2010 voor de biologische houderij. De koude scharrelruimte heeft een oppervlakte van 50% van de minimaal vereiste bruikbare stalvloeroppervlakte.

Er bestaat een uitzonderingsregel voor KAT-legbedrijven die sinds 2007 deelnemen aan het KAT-systeem en als vrije-uitloophouderij beschikken over een koude scharrelruimte, onafhankelijk van de omvang van deze koude scharrelruimte.

Tevens bestaat er een uitzonderingsregel voor biologische houderijen die voor 1 augustus 2010 deel uitmaakten van het KAT-systeem en niet beschikken over een aangebouwde wintergarten.

- 5.1.1 **[K.O.]** Legbedrijven met toegang tot een vrije uitloop beschikken over een koude scharrelruimte (wintergarten) met een oppervlakte van 50% van de minimaal vereiste bruikbare stalvloeroppervlakte. Stallen die na 1 april 2019 zijn gebouwd, beschikken over ten minste 1 m² voor max. 36 dieren (vrije-uitloophouderij) en ten minste 1 m² voor max. 24 dieren (biologische houderij).

Aanvullend geldt voor mobiele stallen:

Bij mobiele stallen is een wintergarten/koude scharrelruimte niet verplicht. Wanneer de autoriteiten een ophokplicht afkondigen, moet echter wel worden voorzien in een wintergarten/koude scharrelruimte die voldoet aan de criteria van hoofdstuk 5.1.1.

Mobiele stallen die na 1 juni 2022 zijn aangeschaft, beschikken over een permanente wintergarten die voldoet aan de KAT-eisen van hoofdstuk 5.1.1.

5.1.2 De koude scharrelruimte (wintergarten) is ten minste 2 m hoog en voorzien van windbreekgaas met een zodanige perforatiegraad dat licht en ventilatie gewaarborgd zijn. Het windbreekgaas beslaat ten minste 70% van de hoogte van de buitenmuur van de koude scharrelruimte (dus minimaal 1,40 m). In plaats van windbreekgaas zijn ook alternatieve voorzieningen met dezelfde eigenschappen toegestaan. Het klimaat in de koude scharrelruimte is vergelijkbaar met het klimaat buiten. Verder is de koude scharrelruimte overdekt, door een vaste muur gescheiden van de warme stal en zodanig ontworpen dat wilde vogels niet kunnen binnendringen.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen:

Een koude scharrelruimte is een gedeelte van de stal dat gescheiden is van de warme stal, direct aansluit op de mobiele stal en gemakkelijk en direct toegankelijk is voor de dieren. Ten minste een buitenmuur moet licht- en luchtdoorlatend zijn. Een vloestofdichte, vaste vloer is voor mobiele stallen niet verplicht. Aan de kant van de stalmuur is de wintergarten ten minste 2 m hoog. Tot aan de buitenmuur van de wintergarten kan de hoogte aflopen tot maximaal 45 cm.

Informatie: Scharrelruimten onder mobiele stallen zijn acceptabel, maar worden niet als wintergarten meegerekend. Bij mobiele stallen wordt de wintergarten niet meegerekend bij het bepalen van de bezettingsdichtheid.

5.1.3 **[K.O.]** Net als binnenin de stal moeten koppels ook in de koude scharrelruimte gescheiden zijn.

5.1.4 **[K.O.]** De koude scharrelruimte kan onder de volgende voorwaarden worden meegeteld als bruikbare oppervlakte of als deel van de bruikbare vloeroppervlakte:

- De koude scharrelruimte kan tot de bruikbare oppervlakte worden gerekend als de som van de bijkomende bruikbare oppervlakte en de oppervlakte van de koude scharrelruimte niet meer is dan de bruikbare stalvloeroppervlakte. Voorwaarde is dat de dieren tijdens de hele lichtperiode kunnen beschikken over de koude scharrelruimte.
- Indien de bruikbare stalvloeroppervlakte al bezet is met 18 dieren per m², kan de koude scharrelruimte slechts met maximaal 9 dieren per m² bij de bruikbare vloeroppervlakte worden gerekend. Voorwaarde is dat de dieren vrij toegang hebben tot de koude scharrelruimte.

Bijkomend aangebrachte oppervlakten of voorzieningen in de koude scharrelruimte maken geen deel uit van de bruikbare oppervlakte. Er worden alleen voorzieningen meegerekend die zich binnen in de stal bevinden.

Informatie: dit geldt niet voor mobiele stallen.

5.2 Extra overdekt buitengedeelte

Een extra overdekt buitengedeelte (Duitse afkorting: ZüA) is een deel van een gebouw dat bestemd is voor pluimvee en zodanig geïsoleerd is dat het geen buitenklimaat heeft en 24 uur per dag volledig toegankelijk is (Uitvoeringsverordening (EU) 2020/464).

Een extra overdekt buitengedeelte is in het KAT-systeem alleen vereist, als hij als bruikbare oppervlakte met max. 6 dieren per m² moet worden meegerekend.

Opmerking: hoofdstuk 5.2 geldt uitsluitend voor biologische legbedrijven.

5.2.1 Er is een verklaring van de bevoegde instantie dat de betrokken leghennenstal een extra overdekt buitengedeelte overeenkomstig Uitvoeringsverordening (EU) 2020/464 heeft of dat de aanwezige wintergarten kan worden erkend als extra overdekt buitengedeelte.

5.2.2 Er is gewaarborgd dat het extra overdekt buitengedeelte 24 uur per dag toegankelijk is voor de dieren en dat de kleppen aan de uitloopopeningen van de stal naar het extra overdekt buitengedeelte verwijderd of verzegeld zijn zodat ze altijd open staan.

- 5.2.3 Er is gewaarborgd dat het extra overdekt buitengedeelte uitsluitend wordt gesloten voor opzet en leeghalen. Dit is aantoonbaar gedocumenteerd.
- 5.2.4 Voor de toegang tot het extra overdekt buitengedeelte hebben de uitloopopeningen een lengte van ten minste 2 m per 100 m² totale bruikbare oppervlakte.
- 5.2.5 Voor de toegang van het extra overdekt buitengedeelte naar de openluchtruimte hebben de uitloopopeningen een lengte van ten minste 4 m per 100 m² totale bruikbare oppervlakte.
- 5.2.6 Hoger gelegen uitloopopeningen zijn voorzien van een loopplank aan elke uitloopopening over de totale breedte van de opening.

5.3 Uitloopopeningen

- 5.3.1 **[K.O.]** De dieren hebben vrij toegang tot zowel de koude scharrelruimte als de vrije uitloop. Heeft een deel van de dieren niet de vrije beschikking over de koude scharrelruimte of de vrije uitloop, bijv. door nestrijen of andere voorzieningen die in de weg zijn, dan moeten overgangen of doorgangen van ten minste 2 m per 1000 dieren worden gecreëerd.

Bij nauwe passages of hindernissen in het uitloopterrein – bijv. beken, sloten of paden – is het toegestaan om bruggen, tunnels of vergelijkbare overbruggingshulpen aan te brengen die toegang bieden tot de rest van het uitloopterrein. Voorwaarde is dat de dieren deze toegangen/overbruggingen accepteren en dat ze het gebruik van de uitloop niet beperken. De toegangen/overbruggingen bedragen ten minste 2 m per 1000 dieren – gerelateerd aan het aantal dieren dat hiervan gebruik maakt.

- 5.3.2 **[K.O.]** De dieren beschikken over voldoende uitloopopeningen (→ 4.1.5).

Het aantal uitloopopeningen is afgestemd op het aantal dieren. De uitloopopeningen functioneren probleemloos. Voor zover loopplanken zijn vereist, zijn deze aan iedere uitloopopening aangebracht over de volledige breedte van de opening.

5.4 Vrije uitloop

De vrije uitloop ligt in de onmiddellijke nabijheid van de stal en is voor de kippen direct toegankelijk.

- 5.4.1 Er moet een verklaring worden overgelegd van een door een landmeter uitgevoerde meting van het uitloopterrein. Hierin zijn de grootte van het uitloopterrein en de maximale afstand naar het stalgebouw duidelijk aangegeven.

Informatie: Er worden ook verklaringen geaccepteerd die in Duitsland volgens de bovengenoemde criteria zijn opgesteld door de Georegisters van de deelstaten of in EU-landen volgens vergelijkbare instanties (in Nederland: Nationaal Georegister).

 Verklaring meting uitloopterrein

- 5.4.2 **[K.O.]** De dieren hebben de beschikking over een vrije uitloop van ten minste 4 m² per dier – gerelateerd aan het aantal dieren in de stal. Het uitloopterrein ligt op maximaal 350 m van de dichtstbijzijnde uitloopopening.

Aanvullend geldt voor mobiele stallen:

Dieren in mobiele stallen met een rotatiesysteem beschikken altijd over ten minste 2,5 m² per dier. Voorwaarde is dat de dieren in gelijke mate toegang hebben tot het gehele uitloopterrein en dat tijdens een rotatiebeurt ten minste 10 m² per dier beschikbaar is.

Informatie: Bij vrije-uitloophouderschap wordt er voor het bepalen van de maximale afstand van 350 m rekening gehouden met de straal tot de dichtstbijzijnde

uitloopopening. Delen van het uitloopterrein die binnen deze straal van 350 m liggen, kunnen echter worden afgekeurd als de dieren op weg ernaartoe een zodanige omweg moeten maken dat deze delen van het uitloopterrein voor de dieren in feite niet meer bereikbaar zijn.

- 5.4.3 **[K.O.]** Het uitloopterrein is zodanig aangelegd dat de leghennen het zoveel mogelijk in gelijke mate kunnen gebruiken. Bomen, struiken en heggen zijn zodanig aangebracht en verzorgd dat de leghennen onder de begroeiing kunnen schuilen. Het uitloopterrein is vrij van brandplekken, olie lekkage-plekken en dergelijke. Het opslaan van materieel en het verspreiden van gier is evenmin toegestaan.

Het uitloopterrein is grotendeels begroeid en wordt niet gebruikt voor andere doeleinden, behalve als boomgaard, bosterrein en grasland, voor zover dit gebruik door de bevoegde autoriteiten is toegestaan.

Informatie: Van toepassing zijn de wettelijke eisen uit Verordening (EG) 589/2008 betreffende de handelsnormen voor eieren, bijlage 2.

Wanneer het uitloopterrein behalve voor leghennen ook voor andere doeleinden wordt gebruikt, dan dient KAT hiervoor schriftelijk toestemming te verlenen.

 Documentatie vergunning

- 5.4.4 **[K.O.]** Vanaf een afstand van meer dan 150 m tot de dichtstbijzijnde uitloopopening zijn ten minste 4 schuilmogelijkheden per hectare gelijkmatig over het gehele uitloopterrein verdeeld.

De vrije uitloop is voorzien met een kippengaashek of een mobiele omheining. Als dit niet mogelijk is, moeten de grenzen van de uitloop met duidelijk zichtbare begrenzingspalen zijn gemarkeerd. Deze begrenzingspalen mogen niet met teer/afgewerkte olie of andere risicodragende materialen zijn geïmpregneerd of geverfd. Bij de biologische houderij is de vrije uitloop – net als de stal – onderverdeeld in afdelingen die geschikt zijn voor koppels van 3000 leghennen. Op het uitloopterrein zijn deze afdelingen zodanig gescheiden, dat de koppels niet in elkaars gedeelte kunnen komen.

- 5.4.5 **[K.O.]** De dieren krijgen na de opzet zo vroeg mogelijk, maar uiterlijk 21 dagen nadat ze legrijp zijn, toegang tot de uitloop. De uitloop is dagelijks vanaf 10:00 uur tot zonsondergang beschikbaar. De periode van gebruik wordt dagelijks bijgehouden. Wanneer de dieren geen toegang tot de uitloop hebben (veterinaire diagnose), worden de redenen hiervoor eveneens gedocumenteerd.

Uitloopjournalen worden minimaal een jaar bewaard.

 FB-LB-12: formulier Uitloopjournaal

- 5.4.6 **[K.O.]** Een beperking van de toegang tot de vrije uitloop als gevolg van een veterinaire maatregel of van buitengewone omstandigheden zijn uitzonderingen, waarbij de eieren gedurende maximaal 16 weken nog als 'vrij-uitloopei' op de markt mogen worden gebracht. Na deze periode mogen de eieren alleen nog als 'scharreleieren' worden gedeclareerd en verkocht.

 Documentatie ophokplicht/FB-LB 20: formulier Ophokplicht

- 5.4.7 Wanneer de toegang tot het uitloopterrein als gevolg van buitengewone omstandigheden wordt beperkt, moet het ophokken worden gedocumenteerd aan de hand van een melding van de meteorologische dienst. In geval van sneeuw of overstromingen dienen foto's als bewijs.

Informatie: De termijn van 16 weken geldt ook bij buitengewone omstandigheden. Hieronder vallen overstromingen of extreme weersomstandigheden, waarvoor de meteorologische dienst voor de betreffende gemeente een weeralarm van minimaal 'niveau 2' (vergelijkbaar met code oranje) heeft

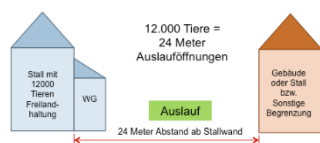
afgegeven. Dit geldt ook voor overstromingen of een sneeuwdek van meer dan 15 cm op het uitloopterrein.

Documentatie

5.5 Minimumafstand uitloop

5.5.1 **[K.O.]** De corridor van de stalmuur naar de uitloop – onafhankelijk van de aanwezigheid van een ander gebouw vis à vis – is minimaal even breed als de totale lengte van de uitloopopeningen aan die muur.

Informatie: Bij de 'totale lengte van de uitloopopeningen aan die muur' gaat het om de totale lengte van de uitloopopeningen in het stalgebouw, ook als het stalgebouw is onderverdeeld in verschillende aparte stallen.

Afb.4: Voorbeeld corridor/minimumafstand uitloop

5.6 Verplaatsen van mobiele stallen

5.6.1 Mobiele stallen moeten minimaal 4x per jaar worden verplaatst. Dit wordt gedocumenteerd.

Documentatie

Mobiele stallen zonder geïntegreerde vloerplaat worden bij aanhoudend slecht weer (winter/sneeuw/langdurige regenval e.d.) op een verzegeld oppervlak gezet of worden voorzien van rubbermatten. Hierbij wordt rekening gehouden met voorschriften inzake de uitstoot van schadelijke stoffen en milieubescherming.

Informatie: Mobiele stallen, die vanwege hun omvang of constructie niet kunnen voldoen aan het minimum aantal verplaatsingen conform hoofdstuk 5.5.1, verliezen hun status als mobiele stal en worden behandeld als vaste stal. Hierdoor vervalt ook de aanspraak op bijzondere regelingen voor mobiele stallen.

6 Diergezondheid

Conform de Tierschutznutztierhaltungsverordnung § 4 lid 2 en 3 (Duitse verordening betreffende dierenbescherming en het houden van nutsdieren) worden de dieren ten minste een keer per dag van dichtbij geïnspecteerd door een verzorger. Dode dieren worden daarbij verwijderd. Er moeten onmiddellijk maatregelen worden genomen om zieke of gewonde dieren te behandelen, af te zonderen (in passende voorzieningen met droog en zacht strooisel of een droge, zachte onderlaag) of te doden en een dierenarts te raadplegen.

Conform het Tierschutzgesetz § 11 (Duitse dierenbeschermingswet) moeten veehouders, die dieren houden voor winstgevende doeleinden, door middel van interne controles garanderen dat aan de eisen van § 2 wordt voldaan. *In het bijzonder moeten ze – met het oog op het voldoen aan de eisen van § 2 – passende diergerelateerde kenmerken (indicatoren met betrekking tot dierenwelzijn) verzamelen en evalueren.*

Tierschutznutztierhaltungsverordnung (Duitse verordening betreffende dierenbescherming en het houden van nutsdieren) van 29 januari 2021

Tierschutzgesetz (Duitse dierenbeschermingswet) van 19 juni 2020

6.1 Documentatiesysteem voor het beoordelen van koppels

- 6.1.1 Voor het beoordelen van koppels beschikt het bedrijf over een passend systeem, dat gebaseerd is op diergerelateerde kenmerken. Op basis van deze documentatie worden er, bij duidelijke problemen binnen een koppel, maatregelen genomen en gedocumenteerd.

Informatie: Sinds 1 januari 2022 moet het KAT-tool voor het beoordelen van koppels worden toegepast. Toepassing van het KAT-tool of een inhoudelijk vergelijkbaar tool geschiedt in 2022 op vrijwillige basis. Vanaf 1 januari 2023 is toepassing van het KAT-tool of een inhoudelijk vergelijkbaar tool verplicht voor alle KAT-legbedrijven.

- FB-LB 17: formulier Toestand koppel/diergezondheid
- KAT-tool/beoordelingskaarten

6.2 Bezoek dierenarts

- 6.2.1 Bij elk bezoek van de dierenarts worden de algemene toestand van het koppel, opvallende zaken en veranderingen bij de dieren gecontroleerd en gedocumenteerd. De dierenarts onderzoekt alle onverklaarbare voorvallen (b.v. een verhoogde sterfte). Om herhaling te voorkomen, worden alle getroffen maatregelen gedocumenteerd.

- Documentatie

7 Voorkomen en bestrijden van dierziekten

Onder het criterium 'Diergezondheid/voorkomen en bestrijden van dierziekten' valt onder meer de registratie van de aankoop van medicijnen en de plaats waar deze in het bedrijf worden bewaard, de desinfecterende maatregelen en de bestrijding van ongedierte.

7.1 Controle door dierenarts

- 7.1.1 Er is een overeenkomst gesloten met een dierenarts voor regelmatige controle. Deze wordt bij opvallende zaken en ziektes van de leghennen geconsulteerd.

- 7.1.2 De bedrijfsleider is verder verplicht om veterinaire verklaringen over het afgeven/toedienen van diergeneesmiddelen te bewaren en een logboek bij te houden over het toedienen van medicijnen; de verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de bedrijfsleider. Bij toediening van medicijnen worden ten minste de volgende gegevens gedocumenteerd:

- ✓ naam en toegediende hoeveelheid van het medicijn
- ✓ batchnummer van het medicijn
- ✓ datum van toediening
- ✓ wachttijd in dagen
- ✓ naam van de persoon die het geneesmiddel heeft toegediend
- ✓ nummer van het formulier waaruit blijkt welke medicijnen de dierenarts afgegeven heeft
- ✓ Documentatie

- 7.1.3 Leghennenhouders die het medicijn zelf toedienen, kunnen een gedetailleerde veterinaire instructie over de behandeling inclusief de wachttijd alsmede een formulier over de door de dierenarts afgegeven geneesmiddelen overleggen. De leghennenhouder documenteert de toediening conform de eisen van hoofdstuk 7.1.2.

- Documentatie

7.1.4 Naast de documentatie in hoofdstuk 7.1.2 moeten biologische bedrijven een register bijhouden van alle ontwormingsbehandelingen tijdens de gehele legperiode, met vermelding van de wachttijden (behandelingsduur plus 48 uur).

7.2 Bedrijfshygiëne

7.2.1 Ongediertebestrijding

Het voorkomen en bestrijden van ongedierte (ratten, muizen, insecten, etc.) in pluimveestallen is van groot belang. Alle stallen en productielocaties moeten worden beschermd tegen binnendringing van en verontreiniging door huisdieren, andere nutsdieren en vogels om de insleep en overdracht van ziektekiemen te voorkomen.

7.2.1.1 Het bedrijf heeft een systeem voor het voorkomen en bestrijden van ongedierte, basierend op het soort ongedierte en de mate van besmetting.

De ongediertebestrijding kan door de bedrijfsmedewerkers zelf worden uitgevoerd, indien de bedrijfsleider beschikt over een bewijs van vakbekwaamheid en wordt voldaan aan de eisen aan de documentatie (→ 7.2.1.2). Voor leghennenhouders die tevens landbouwer zijn, is het toereikend om te beschikken over een vakbekwaamheidsbewijs Gewasbescherming conform de Pflanzenschutz-Sachkunde-VO (Duitse verordening betreffende gewasbeschermingsmiddelen).

Ook externe dienstverleners moeten voldoen aan de eisen aan de documentatie (→ 7.2.1.2).

7.2.1.2 Minimumeisen aan de documentatie zijn:

- plattegrond met lokazen/genummerde detectoren
- overzicht van alle gebruikte biociden
- veiligheidsbladen van alle gebruikte biociden
- vastgelegde controle-intervallen (voor giftige lokazen minimaal een keer per week)
- documentatie over de controle van de besmettingsgraad (trendanalyse)

 FB-LB-03: schema lokazen ongediertebestrijding

 Documentatie

7.2.2 Reiniging en desinfectie

7.2.2.1 **[K.O.]** Na afvoer van een koppel worden stal en voedersilo's compleet gereinigd. Alle voorzieningen waarmee de dieren in contact zijn geweest, worden gereinigd en ontsmet. Dit omvat ook het desinfecteren van de drinklijnen. De reiniging en ontsmetting worden gedocumenteerd.

7.2.2.2 Het desinfecteren gebeurt uitsluitend met middelen die voor dat doeleinde zijn toegestaan. Voor biologische bedrijven geldt aanvullend dat uitsluitend ontsmettingsmiddelen zijn toegestaan die voldoen aan Verordening (EG) nr. 889/2008, bijlage 7. Alle gebruikte desinfecterende middelen zijn gedocumenteerd en er zijn veiligheidsbladen voorhanden (naam, producent, registratienummer).

 Documentatie

7.2.2.3 Naam en producent van het desinfecterende middel zijn in de KAT-databank geregistreerd.

7.2.2.4 Het bedrijf heeft een systeem waaruit blijkt dat de uitgevoerde reinigings- en ontsmettingsmaatregelen effectief waren.

Informatie: Een mogelijke procedure is beschreven in procesinstructie VA-LB3. Binnen 24 maanden moet bij ten minste één stal de effectiviteit van de reinigings- en ontsmettingsmaatregelen worden gecontroleerd alvorens nieuwe dieren worden opgezet.

 FB-LB-07: formulier Documentatie reiniging en desinfectie

 VA-LB-03: procesinstructie Controle van de desinfectie

 Documentatie

7.2.2.5 Wanneer een stalgebouw is ingedeeld in verschillende afdelingen, is de opzet van koppels van verschillende leeftijden alleen toegestaan als het lege deel van de stal kan worden gereinigd en gedesinfecteerd zonder daarbij de dieren en voorzieningen in de andere afdelingen te storen of te schaden.

7.2.3 Opslag uitwerpselen

7.2.3.1 De tussenopslag van uitwerpselen bevindt zich in een aparte gedeelte, dat voor de leghennen niet toegankelijk is en waarin een mestplaat is aangebracht. Het opslaan van uitwerpselen in een afgezet gedeelte naast of op het uitloopterrein is niet toegestaan.

7.2.4 Opslag kadavers

7.2.4.1 Dode dieren moeten zo snel mogelijk (dagelijks) uit de stal worden verwijderd. Kadavers worden in gekoelde kadaverboxen op een aparte locatie opgeslagen, gescheiden van ander afval en beschermd tegen weersinvloeden. De kadaveropslag mag niet toegankelijk zijn voor onbevoegden.

8 **Interne controle**

8.1 **Registratie van bedrijfsgegevens**

8.1.1 Elk legbedrijf (bedrijfsleider) stelt een bedrijfsbeschrijving op.

De gegevens in de bedrijfsbeschrijving komen overeen met de basisgegevens in de KAT-databank. Elke wijzing van de basisgegevens moet gemeld worden aan het KAT-secretariaat.

 FB-A-01: formulier Bedrijfsbeschrijving

8.1.2 **[K.O.]** In de bedrijfsbeschrijving wordt het toepassingsgebied van het certificaat in zijn actuele staat beschreven. Wijzigingen binnen dit toepassingsgebied moeten onverwijld vooraf bij het KAT-secretariaat worden gemeld.

- 8.1.3 Er is een overzicht met stalgegevens (stalgrootte, aantal afdelingen, opzet, aantal leghennen) opgesteld en in een ordner aanwezig.

 FB-LB-05: formulier Stalgegevens

8.2 Bezettingsdichtheid leghennen

De bezettingsdichtheid bedraagt bij vrije uitloop- en scharrelhouderij maximaal 9 kippen per m² bruikbare oppervlakte en bij biologische houderij maximaal 6 kippen per m². Als hanen worden opgezet, worden deze meegeteld bij het maximaal toegestane aantal dieren.

Bij systemen met verschillende niveaus mag de bezettingsdichtheid bij scharrel- en vrije-uitloophouderij in totaal niet meer bedragen dan 18 dieren per m² bruikbare stalvloeroppervlakte en bij biologische houderij niet meer dan 12 dieren per m².

- 8.2.1 **[K.O.]** Het legbedrijf heeft een geldige vergunning voor alle op de locatie aanwezige huisvestingssystemen en eicodes. Bedrijven met biologische productie beschikken aanvullend over een geldige conformiteitsverklaring van een controlerende instantie voor biologische landbouwproducten.

 Documentatie vergunning/conformiteitsverklaring

- 8.2.2 **[K.O.]** In de stallen mogen niet meer leghennen worden opgezet dan in de vergunning vermeld.

- 8.2.3 **[K.O.]** Na stalmeting door KAT (certificatieinstelling en KAT-auditoren) is vanaf de volgende opzet de KAT-stalcapaciteit maatgevend. Er mogen per huisvestingssysteem dan niet meer leghennen in een stal worden opgezet dan volgens de KAT-stalcapaciteit is berekend.

Informatie: De KAT-stalcapaciteit mag niet meer bedragen dan de in de stalgegevens gespecificeerde beperkende factor.

Deze **beperkende factor** is de parameter, die in het huisvestingssysteem het minst aanwezig is. In de volgende tabel staan de minimumparameters per huisvestingssysteem:

Tab.1: Parameters beperkende factoren

Parameter	Scharrel/vrije-uitloophouderij	Biologische houderij
Bruikbare oppervlakte	9 leghennen/m ²	6 leghennen/m ²
Bruikbare stalvloeroppervlakte	18 leghennen/m ²	12 leghennen/m ²
Legnesten	1 legnest/7 leghennen Groepsnest: 120 leghennen/m ²	1 legnest/7 leghennen Groepsnest: 83,3 leghennen/m ²
Zitstokken	15 cm/dier	18 cm/dier
Voergoten	Lengte van de toegankelijke kant bij langwerpige voerbakken: 10 cm/dier Lengte van de toegankelijke kant bij ronde voerbakken: 4 cm/dier	Lengte van de toegankelijke kant bij langwerpige voerbakken: 10 cm/dier Lengte van de toegankelijke kant bij ronde voerbakken: 4 cm/dier

Parameter	Scharrel-/vrije-uitloophouderij	Biologische houderij
Drinkvoorzieningen	10 dieren/drinkvoorziening Ronde drinkvoorziening: 1 cm/dier	10 dieren/drinkvoorziening Ronde drinkvoorziening: 1 cm/dier
Uitloopopeningen	2 m/1000 dieren	2 m/100 m ² volledig bruikbare oppervlakte van stal naar wintergarten 4 m/100 m ² volledig bruikbare oppervlakte naar uitloopterrein
Uitloopterrein	4 m ² /dier	4 m ² /dier

8.3 Opzetten en leeghalen van stallen

Bij het opzetten en leeghalen van stallen moeten de richtlijnen uit §1 van de Duitse dierenbeschermingswet worden nageleefd. Tijdens het leeghalen van de stal moet het licht worden gedempt of de stal worden verduisterd om minder stress bij de dieren te veroorzaken; bij het openen en sluiten van de deuren moet eveneens rekening met de lichtinval worden gehouden.

8.3.1 [K.O.] De opzet van elk KAT-leghennenkoppel wordt per stal in de KAT-databank geregistreerd. De gegevens worden uiterlijk 21 dagen na de opzet in de KAT-databank geregistreerd.

8.3.2 [K.O.] Het leeghalen van elke stal met een KAT-leghennenkoppel wordt per stal en met vermelding van de ontvanger in de KAT-databank geregistreerd. De gegevens worden uiterlijk 21 dagen na het leeghalen van de stal in de KAT-databank geregistreerd.

8.3.3 Vanaf 1 januari 2022 kan bij het opzetten van leghennen via het chargenummer van de dierenregistratie worden aangetoond dat de bijbehorende mannelijke kuikens zijn gefokt in overeenstemming met KAT-richtlijnen dan wel zijn geselecteerd met behulp van in-ovogeslachtsbepaling.

Opmerking: als de opzet in de KAT-databank is geregistreerd via de nieuwe meldingsprocedure voor registratie van dieren, is dit voldoende als bewijs. Indien de opzet via de oude meldingsprocedure in de KAT-databank is ingevoerd, is een verklaring van KAT vereist als bewijs.

8.3.4 Voor de opzet van leghennenkoppels die via de oude meldingsprocedure in de KAT-databank zijn geregistreerd, kan worden aangetoond dat de leghennen voor 1 januari 2022 zijn geboren.

8.3.5 [K.O.] Alle leghennen hebben ongekapte snavels.

Wanneer een eicode toch betrekking heeft op een stal met leghennen met gekapte snavels,

- ✓ dan moeten de eieren uit deze stal in de KAT-databank worden geregistreerd als 'NIET-KAT'-producten.
- ✓ Daarnaast moet het bedrijf beschikken over een KAT-certificaat waaruit blijkt dat deze ei-code is uitgesloten van het toepassingsgebied van het certificaat.

Informatie: Sinds 1 september 2018 mogen in het KAT-systeem geen eieren meer verkocht worden van leghennen met gekapte snavels.

 Documentatie leverbon opfok

8.3.6 **[K.O.]** Sinds 1 januari 2022 mogen KAT-legbedrijven jonge leghennen alleen maar ontvangen van door KAT gecertificeerde opfokbedrijven. Een kopie van het KAT-certificaat van het opfokbedrijf is aanwezig op het legbedrijf.

8.3.7 Een overdrachtsprotocol voor elke opzet in de stal kan overgelegd worden.

 FB-JA-01: formulier Overdrachtsprotocol opzet jonge leghennen

8.3.8 De personen die de stal opzetten en leeghalen beschikken over een bewijs van vakbekwaamheid. Wordt voor het leeghalen van de stal een externe dienstverlener (professionele vangploeg) ingezet, dan moet de toezichthoudende persoon beschikken over een officieel bewijs van vakbekwaamheid. Het legbedrijf beschikt over een kopie van dit bewijs. Wanneer bedrijfsmedewerkers de stal opzetten en leeghalen, moet de toezichthoudende persoon beschikken over een officieel bewijs van vakbekwaamheid, terwijl de bedrijfsmedewerkers minstens een keer per jaar een bedrijfsinterne scholing ontvangen.

 Bewijs van vakbekwaamheid en FB-LB 25: documentatie opzetten/leeghalen van stallen

8.4 Informatieplicht KAT

8.4.1 **[K.O.]** Alle voorvallen waarvoor een aangifteplicht bestaat, moeten gelijktijdig worden gemeld bij de bevoegde autoriteiten en het KAT-secretariaat. Hierbij gaat het onder meer om positieve resultaten van salmonella-onderzoek (*Salmonella Enteritidis* en *Typhimorium*), overschrijding van de normen voor dioxine/pcb-dl en ndl, ophokplicht en vogelgriep.

 Documentatie

8.4.2 Indien koppels op een locatie een legpauze hebben, worden de data van de legpauze correct in de KAT-databank geregistreerd.

8.4.3 Indien het legbedrijf een vergunning voor twee huisvestingsvormen heeft, moet het bedrijf documenteren op welk moment vrije-uitloop-houderij dan wel scharrelhouderij plaatsvindt. De gegevens over de overschakeling tussen de huisvestingsvormen in de KAT-databank komen overeen met de leglijsten/leverbonnen die in het bedrijf aanwezig zijn.

 Documentatie

8.5 Crisismanagement

8.5.1 Voor crisissituaties is een crisisplan voorhanden waarin de bevoegdheden duidelijk zijn geregeld, inclusief telefoonnummers van de verantwoordelijke personen. Het crisisplan bevat alle belangrijke contactgegevens (b.v. dierenarts, Gezondheidsdienst voor dieren, leveranciers, afnemers, KAT).

Informatie: In de Handleiding Crisismanagement voor KAT-leden is de belangrijkste informatie over crisissituaties en aanbevelingen voor acties opgenomen.

 FB-A-02: formulier Crisisplan

 KAT-Handleiding Crisismanagement voor KAT-leden

8.6 Koppel-documentatie

8.6.1 **[K.O.]** Het bedrijf documenteert dagelijks het aantal gelegde eieren, onderverdeeld in stal en huisvestingsvorm.

 Documentatie

- 8.6.2 Het bedrijf documenteert dagelijks het actuele leghennenbestand, onderverdeeld in leeftijd, stal en huisvestingsvorm. Ten minste een keer per week wordt het sterftepercentage (in %) berekend.

 Documentatie

- 8.6.3 Het bedrijf documenteert minimaal een keer per week de legprestatie, onderverdeeld in stal en eicode.

 Documentatie

- 8.6.4 Er is een registratiesysteem waarmee het voer- en waterverbruik per dier kan worden getraceerd. Het verbruik wordt dagelijks gedocumenteerd.

 Documentatie

8.7 Uitvoeren van analyses

- 8.7.1 Op KAT-legbedrijven worden de koppels eens in de 15 weken getest (overschoenen of boot-waps) op salmonella, het eerste onderzoek op een leeftijd van 22 tot 26 weken. De analyseresultaten worden in de KAT-databank geregistreerd.

Informatie: Het bedrijf mag drie onderzoeken per jaar zelf uitvoeren; daarnaast moet een veterinaire instantie een officiële analyse van een epidemiologische eenheid van het bedrijf uitvoeren.

 Documentatie salmonella-onderzoeken

- 8.7.2 De resultaten van salmonella-onderzoek zijn voor elk stal apart beschikbaar (geen poolmonsters!). Bij een positief resultaat moeten de voorschriften van hoofdstuk 8.4.1 in acht worden genomen.

- 8.7.3 De eieren van legbedrijven worden ten minste een keer per legperiode (door een geaccrediteerd laboratorium) geanalyseerd op de aanwezigheid van dioxine, dl-pcb's en ndl-pcb's.

Informatie: Onafhankelijk van het aantal stallen moet er een analyse per huisvestingsvorm worden uitgevoerd. Meerdere stallen met dezelfde huisvestingsvorm kunnen worden samengevat in een poolmonster.

 Documentatie analyse dioxine, dl-pcb's en ndl-pcb's

- 8.7.4 Een keer per locatie en legperiode wordt het drinkwater microbiologisch onderzocht door een geaccrediteerd laboratorium. De monsters worden bij de drinkvoorziening in de stal genomen.

De volgende parameters worden geanalyseerd:

Tab.2: Parameters drinkwateranalyse

Parameter	Eenheid/basis	Onbedenklijk
E.coli	in 1 ml	< 1 kve
Colibacteriën	in 1 ml	< 1 kve
Totaal aantal aerobe kiemen bij 20 °C	in 1 ml	< 10.000 kve

Parameter	Eenheid/basis	Onbedenklijk
Totaal aantal aerobe kiemen bij 37°C	in 1 ml	< 1.000 kve

Bron: *Duits ministerie van Voedsel, Landbouw en Consumentenbescherming, 'Hygiënische kwaliteit van drinkwater', juli 2019*

 Documentatie drinkwateranalyse

8.8 Herkomst en leverancier van het voeder

8.8.1 Voederleverancier

8.8.1.1 **[K.O.]** Het veevoeder wordt uitsluitend gekocht bij door KAT geaccrediteerde veevoederproducenten, zelf gemengd of zelf geproduceerd met eigen graan (→ 8.8.3).

8.8.2 30% biologisch veevoeder van regionale oorsprong

8.8.2.1 Volgens de richtlijnen van de Europese verordening 889/2008 is elk bedrijf waar veevoeder wordt verbruikt (leghennenhoudery) verplicht per kalenderjaar 30% van het voer af te nemen bij een bedrijf uit de regio.

8.8.3 Zelfmengers/gebruikers van eigen graan

Zelfmengers zijn bedrijven, die op de eigen bedrijfslocatie jaarlijks maximaal 5000 ton mengvoeder (leghennenvoeder) produceren voor eigen gebruik. Gebruikers van eigen graan zijn bedrijven die veevoeder produceren op basis van voormengsels (geproduceerd door een mengvoederfabrikant) en graan (van eigen teelt of bijgekocht). De verantwoordelijkheid voor de gebruikte grondstoffen en de correcte productie van het mengvoeder ligt bij de landbouwer.

8.8.3.1 De grondstoffen worden bij levering ten minste een keer sensorisch gecontroleerd voordat ze worden opgeslagen. Alle uitgevoerde controles en genomen maatregelen worden gedocumenteerd.

 Documentatie

8.8.3.2 De grondstoffen worden op het bedrijf volgens de voorschriften opgeslagen. Een negatieve beïnvloeding en contaminatie van de grondstoffen tijdens de opslag is uitgesloten.

8.8.3.3 **[K.O.]** Van elke grondstofbatch (incl. voormengsels), die wordt gebruikt voor het maken van veevoeder, worden monsters genomen. Dit geldt zowel voor gekochte als voor zelf geproduceerde grondstoffen. Deze monsters worden ten minste 6 maanden bewaard.

 Documentatie

8.8.3.4 Van alle bijgekochte voedercomponenten zijn documenten voorhanden met daarop in ieder geval de naam van het product, de hoeveelheid en de verkoper.

 Documentatie

8.8.3.5 **[K.O.]** Alle voor de voederproductie gebruikte grondstoffen en additieven worden geregistreerd in de KAT-databank.

 VA-LB 06: Databank-handleiding voor legbedrijven en zelfmengers

8.8.3.6 **[K.O.]** Gebruikte voormengsels mogen uitsluitend afkomstig zijn van een door KAT geaccrediteerde veevoederproducent.

8.8.3.7 **[K.O.]** Zelfmengers en gebruikers van eigen graan laten het veevoeder jaarlijks analyseren aan de hand van in ieder geval de volgende parameters:

 Documentatie

Tab.3: Parameters analyse veevoeder

Parameters	Aantal analyses
Dioxine + dl-pcb's en ndl-pcb's	1
Salmonella	1
Zware metalen	1
GGO (alleen bij biologisch veevoeder)	1
Pesticiden	1

- 8.8.3.8 **[K.O.]** Zelfmengers baseren de recepturen voor veevoeder op rantsoenberekeningen die door gekwalificeerde personen/bedrijven zijn opgesteld. Bij de productie van veevoeder op basis van voormengsels wordt plausibel gewaarborgd dat de productie uitsluitend plaatsvindt volgens de menginstructies.

 Documentatie

- 8.8.3.9 De productie van het veevoeder is plausibel gedocumenteerd. Bij zelfmengers en gebruikers van mobiele maal- en menginstallaties moeten aanvullend voor elke batch mengprotocollen aanwezig zijn conform het formulier Mengprotocol voor mobiele maal- en menginstallaties.

 FB-LB-13: formulier Mengprotocol voor mobiele maal- en menginstallaties

9 Databank/goederenstromen

In de KAT-databank worden behalve alle bedrijfs- en stalgegevens ook alle procesfasen in de eierproductie, -distributie en -verwerking gedocumenteerd. Elke procesfase geeft de uitgaande producten door aan de volgende procesfase. Op deze manier zijn de goederenstromen plausibel en traceerbaar.

9.1 Productregistraties in de databank

- 9.1.1 **[K.O.]** Productbewegingen binnen de procesketen (aantal eieren) moeten elke week, uiterlijk op zondag 24.00 uur van de eropvolgende week, gedetailleerd en volgens de voorschriften (aangifteperiode: maandag t/m zondag) worden geregistreerd in de onlinedatabank <https://datenbank.kat.eu>.

Na certificatie ontvangen bedrijven de toegangscodes voor de KAT-databank van het KAT-secretariaat. Elk bedrijf is zelf verantwoordelijk voor de vertrouwelijke behandeling van de toegangscodes en voor de juistheid van alle ingevoerde gegevens.

Legbedrijven geven voor alle geproduceerde hoeveelheden eieren de respectieve koper aan. Het complete legsel moet in de databank worden geregistreerd.

Informatie: Het bedrijf kan de databank-registratie overdragen aan het afnemende pakstation. Het legbedrijf moet deze overname door het pakstation vrijgeven, om verzuim te voorkomen en te voldoen aan de privacywetgeving.

Het pakstation kan direct verkochte eieren (b.v. in boerderijwinkels, op weekmarkten) niet in de databank registreren. Dit moet het legbedrijf zelf doen.

 VA-A-02: KAT-handleiding productregistraties in de databank

 VA-LB-11: Verkorte handleiding dierenregistraties in de databank

 FB-LB-01: aanvraag toegangscodes t.b.v. productregistraties in de databank

9.1.2 De producten worden apart per eicode en huisvestingsvorm geregistreerd.

9.1.3 **[K.O.]** Bij biologische bedrijven die tijdens de legperiode ontwormingsbehandelingen hebben uitgevoerd, is gewaarborgd dat de eieren die tijdens de behandelingsperiode plus de wachttijd zijn gelegd, niet als biologische eieren in de KAT-databank zijn geregistreerd (zie hoofdstuk 7.1.4).

9.1.4 Alle eieren die tijdens de legpauze worden geproduceerd, worden als 'niet-KAT'-producten in de databank geregistreerd.

Informatie: de legpauze begint met de dag waarop de pauze via het stalbeheer wordt ingeleid, en eindigt als weer volledig aan alle KAT-eisen wordt voldaan.

9.1.5 Het door het bedrijf ingekochte veevoeder wordt volgens de voorschriften om de 2 weken in de databank geregistreerd (veevoederleverancier, hoeveelheid en leverdatum).

 VA-LB-06: Databank-handleiding voor legbedrijven

9.2 Goederenstromen

Een eenduidige scheiding van de goederenstromen is niet meer gegarandeerd als in een stalgebouw twee verschillende huisvestingsvormen zijn ondergebracht en de eieren over dezelfde eiertransportband in het diergedeelte geraapt worden. Een uitzondering wordt gemaakt voor de vrije-uitloop- en scharrelhouderij, als verschillende kippenrassen met verschillende kleuren ei zijn opgezet.

9.2.1 **[K.O.]** KAT-legbedrijven die op hetzelfde terrein stallen met verschillende huisvestingsvormen hebben, moeten waarborgen dat eieren niet vermengd kunnen worden.

Teil III: Bijlage

1 Verklaring van symbolen

[K.O.] Knock-out-criteria

 Verwijzing naar van toepassing zijnde documenten

 Vereiste of te overleggen documenten*

*) Vereiste of te overleggen documenten moeten op een passende manier worden bijgehouden. Aangegeven KAT-formulieren kunnen hier dienen ter oriëntatie en als hulpmiddel. Het gebruik van KAT-formulieren is echter niet verplicht.

2 Afkortingen

Aö	uitloopopeningen
dl & ndl-pcb's	dioxineachtige en niet-dioxineachtige polychloorbifenylen
Mjr	major
LW	leeftijd in weken
n.v.t.	niet van toepassing
VVVO	Viehverkehrsverordnung (Duitse verordening om de verspreiding van dierziekten als gevolg van het transport van dieren tegen te gaan)
ID	identificatienummer
ZüA	Extra overdekt buitenterrein

3 Verklaring begrippen

Tab. 4: Verklaring begrippen

Begrip	Definitie/verklaring
Opfokbedrijf	Bedrijf waar beroepsmatig jonge leghennen en jonge hanen worden opgefokt voor het leggen van eieren voor consumptie dan wel voor de vleesproductie.
Eicode	Uniek identificatienummer dat aangeeft uit welk land een ei komt, overeenkomstig Richtlijn 2002/4/EG
Volledige bruikbare oppervlakte	Som van alle in een stal beschikbare 'bruikbare oppervlakten', inclusief de 'bijkomende bruikbare oppervlakte' en de 'bruikbare stalvloeroppervlakte'.
Groep/afdeling	Een onderdeel van de stal waarin maximaal 6000 leghennen worden gehouden. Afdelingen vormen geen afgesloten eenheid en zijn niet door een massieve muur afgescheiden van voorzieningen en overige functies in de stal.
Voorzieningen	Technische voorzieningen (b.v. legnesten, zitstokken, voederbakken), die nodig zijn voor het huisvesten van de dieren.

Begrip	Definitie/verklaring
Koppel	Een groep leghennen van dezelfde leeftijd die in dezelfde stal wordt gehouden.
Legbedrijf	Uit een of meerdere stallen bestaande lokale, economische en epidemiologische eenheid die dient voor de productie van eieren.
Legrijp	Een koppel leghennen is legrijp op het moment dat het koppel op drie opeenvolgende dagen een legprestatie van 50% heeft bereikt.
Legpauze	Ruïen van een koppel
Legperiode	Periode vanaf het moment dat een koppel legrijp is tot het moment dat de stal wordt leeggehaald.
Bruikbare stalvloeroppervlakte	Het gedeelte van de stalvloeroppervlakte waar de voorzieningen zich bevinden en waartoe de dieren altijd vrij toegang hebben, met uitzondering van nestoppervlakten en oppervlakten onder voorzieningen waar de leghennen niet onderdoor of overheen kunnen lopen.
Stal	Deel van een legbedrijf of gebouw, waar leghennen of koppels worden gehouden.
Epidemiologische eenheid	Alle dieren van een soort die in een ruimte worden gehouden of gezamenlijk worden verzorgd.
Stalvloeroppervlakte	De grondoppervlakte van de ruimte waarin de voorzieningen zich bevinden.
Volière	Huisvestingssysteem waar de ruimte over verschillende niveaus wordt benut en die voorzien is van zitstokken, voeren drinkvoorzieningen en legnesten. De oppervlakte van de volière wordt als 'bijkomende bruikbare oppervlakte' erkend als deze voldoet aan de definitie van 'bruikbare oppervlakte'.
Bijkomende bruikbare oppervlakte	Alle oppervlakten van volières, inclusief de 'bruikbare oppervlakten' die inherent zijn aan de stalinrichting (conform hoofdstuk 4.1.1.2) en die voldoen aan de definitie van 'bruikbare oppervlakte'.

4 Van toepassing zijnde documenten

De documenten kunnen worden gedownload van het besloten gedeelte van de website www.kat.eu.

Tot de van toepassing zijnde documenten (in de actuele versie) behoren:

KAT-documenten

- ✓ KAT-certificeringsprotocol
- ✓ Checklist voor legbedrijven
- ✓ Formulieren en procesinstructies

- ✓ Handleiding Crisismanagement voor KAT-leden
- ✓ Lijst toegelaten KAT-certificatieinstellingen
- ✓ Dioxine- en pcb-besmetting van kippeneieren: vragenlijst
- ✓ Toelichting voor leghennenhouders: pcb en dioxine in eieren, incl. bijlage

Wetten en verordeningen in de actueel geldige versie

- ✓ Verordening (EG) 589/2008
- ✓ Verordening (EG) 1308/2013
- ✓ Richtlijn 1999/74/EG
- ✓ Richtlijn 2002/4/EG
- ✓ Verordening (EG) 848/2018
- ✓ Tierschutznutztierhaltungsverordnung (Duitse verordening betreffende dierenbescherming en het houden van nutsdieren), inclusief de aanwijzingen inzake de uitvoering van de verordening
- ✓ Tierschutzgesetz (Duitse dierenbeschermingswet)
- ✓ EiMarktV (Duitse verordening betreffende de handelsnormen voor eieren)
- ✓ Legehennenbetriebsregistergesetz (Duitse wet inzake de registratie van legbedrijven)
- ✓ Geflügel-Salmonellen-Verordnung (Duitse verordening betreffende het voorkomen van salmonella bij pluimvee)